

25 anys d'una pel·lícula insòlita

Poques pel·lícules fetes a l'estat espanyol mereixen el qualificatiu de "cinema de culte". Però, si n'hi ha una considerada unànimement com a "obra estranya", aquesta és 'Arrebato', el segon film del basc Iván Zulueta. Amb motiu del 25è aniversari de l'estrena d'aquesta obra, l'Institut Valencià de Cinematografia ha organitzat recentment unes jornades de reflexió i d'anàlisi.

Escena de *Deliris d'amor*, una de les sèries per a televisió dirigides per Iván Zulueta, amb Eusebio Poncela com a protagonista.

EL TEMPS

L'actriu argentina Cecilia Roth, que es va donar a conèixer amb *Arrebato*.

El 19 de juny del 1980, *Arrebato* va arribar a la sala Azul de Madrid gairebé d'incògnit. De fet, a Catalunya l'estrena encara es retardaria tres mesos. El cinema espanyol vivia —com la resta de sectors de l'estat— temps de convulsió, i la transició no semblava haver acabat per a una cinematografia que es debatia entre la línia continuadora de les comèdies populars de Mariano Ozores, amb dones despullades i acudits de marcat to masculista i homòfob, i l'intent de fer un tipus de cinema més arrelat en la societat, el que practicaven autors com ara Fernando Colomo, Pedro Almodóvar, Bigas Luna o Vicente Aranda. Eren temps també d'eclosió de moviments juvenils, de joves que es rebel·laven contra el que succeïa al carrer per mitjà de bandes de rock'n roll, drogues i temples de la contracultura.

Els temps de l'anomenada, i ara desvirtuada, *movida madrilenya*, que havia tingut les seues primeres conseqüències artístiques als quadres de Ceesepe, les pel·lícules de Pedro Almodóvar o les cançons d'Alaska —primer amb Kaka de Luxe i després amb Alaska y los Pegamoides— o Loquillo, amb la seua banda Los Trogloditas.

En aquell context, l'escriptor i crític cinematogràfic Augusto M. Torres es va llançar a produir un film insòlit. Probablement *Arrebato* no es podria filmar ara, perquè el seu caràcter experimental, el tema central de l'argument i les circumstàncies de producció són fruit d'una època singular, com la mateixa pel·lícula. Per a filmar-la, Torres va treballar amb un cineasta maleït, una d'aquelles *rara avis* que sorgeixen de tant en tant al món de l'art per crear una obra que sobre-

viu a la seua generació com a objecte de veneració. Juan Ricardo Miguel Zulueta (Sant Sebastià, 1943), que no fou batejat com a Iván per les reminiscències russes del nom, prohibit durant el franquisme, només havia fet un bon nombre de curtmetratges i un llarg, l'atípic musical *Un, dos, tres, al escondite inglés*, quan va acceptar de dirigir una història vampírica, sobre la fascinació pel cinema i les al·lucinacions produïdes per les drogues, que marcaria un abans i un després al cinema europeu. Però, curiosament, *Arrebato* va ser el punt final a la trajectòria com a director de Zulueta, que va passar a la història com a il·lustrador i creador dels mítics cartells de les primeres pel·lícules d'Almodóvar.

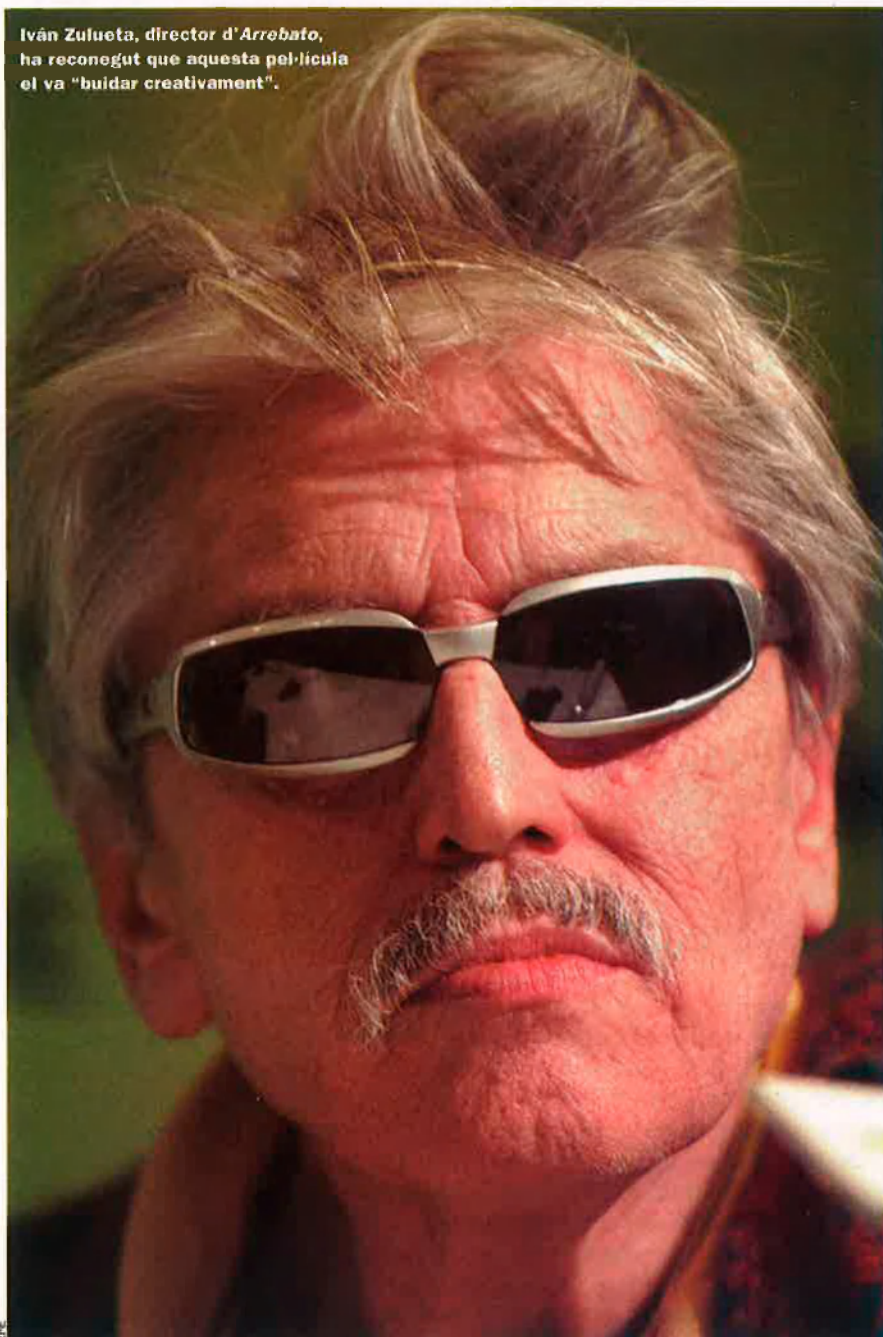
El rodatge ja va ser complicat. La confusa línia argumental, els problemes derivats del treball amb un equip

tan heterogeni i l'addicció a les drogues de Zulueta han nodrit la llegenda que el rodatge d'*Arrebato* va ser un caos. Encara que el mateix director sempre ho ha negat i ha declarat que "s'hi treballava a mort i hi havia dies que fins i tot es filmaren 57 preses", el crític Antonio Gasset, que té un petit paper en el film, recorda que Zulueta "demanava a la sala de muntatge escenes que no havia rodat".

La pel·lícula va ser vista als cinemes per 76.843 espectadors i va recaptar una mica menys de 18 milions i mig de pessetes (uns 110.000 euros), pocs diners per al que podia esperar-se d'un públic que demanava coses noves a la pantalla. La crítica no va ser unànime en el seu moment i la pel·lícula es va retirar de les cartelleres dos mesos després de l'estrena. No obstant això, *Arrebato* començà un periple per festivals que es convertiren en el germen de la seua llegenda: guanya el premi a la millor pel·lícula al festival de cinema de misteri Mystfest i els de la crítica i el millor guió a Fantasporto, ja al 1982, mentre que tant Canes com Berlín la rebutgen per considerar-la "extrema i terminal".

Arrebato explica la història d'un director de cinema de terror en plena crisi creativa que rep un paquet i una cinta d'una persona que fa temps que no veu i que, en una espiral de drogues, acaba devorant-lo a ell mateix. Zulueta va confessar l'any passat que *Arrebato* el va "buidar creativament": "cada vegada és més difícil per mi fer cinema", va reconèixer. Després d'acabar el rodatge, Zulueta es va sotmetre a un procés de desintoxicació de la seua addicció a l'heroïna que encara avui continua, segons es va veure al documental *Iván Z*, d'Andrés Duque, que es va presentar al Festival de Sant Sebastià l'any passat, i on Zulueta es despulla emocionalment a la llar on viu amb la seua mare. Però, encara que per al seu autor la pel·lícula va ser una tomba des del punt de vista professional, *Arrebato* es va convertir amb el temps en un film maleït, d'aquells que els afeccionats que l'han vist comenten i que els que no l'han vist volen veure. De fet, el programa de Televisió Espanyola *Versión española* va fer una enquesta a la seua pàgina web per reclamar de l'audièn-

Iván Zulueta, director d'*Arrebato*, ha reconegut que aquesta pel·lícula el va "buidar creativament".

cia quines eren les pel·lícules preferides per a programar-les. *Arrebato* va batre tots els rècords de peticions i finalment va ser emesa per la cadena pública fa un any

Ara *Arrebato* s'estudia a les escoles de cinema. Fins i tot, l'argentí Adolfo Aristarain li va retre homenatge quan, a la seua pel·lícula *Martín (Hache)*, va tornar a reunir els seus protagonistes, Eusebio Poncela i Cecilia Roth, en papers que semblen la continuació temporal d'aquells que interpretaren a les ordres de Zulueta. I és que *Arrebato*,

una de les pel·lícules amb major nombre de lectures que ha donat el cinema europeu en l'últim quart de segle (des de la fascinació per la imatge fins al vampirisme del cinema, des de la identificació de la vida amb el cine fins a l'autodestrucció del mecanisme de creació), no ha perdut ni un gram de la seua frescor vint-i-cinc anys després que, gairebé sense soroll, arribés a les pantalles per demostrar que el cinema encara era viu.

Paco Gisbert